

Oslo, 16. oktober 2018

Til partigruppene på Stortinget

Vi trenger et natur- og klimavennlig statsbudsjett – Naturvernforbundets endringsforslag til statsbudsjettet 2019

Da statsbudsjettet ble presentert 8. oktober, kunne ikke bakteppet vært mer alvorlig og presserende for klima. FNs klimapanel's nye spesialrapport viser at vi er vei mot katastrofale klimaendringer og må gjøre langt mer for å nå målet om å begrense temperaturstigningen til 1,5 grader, slik vi har forpliktet oss til gjennom klimaavtalen fra Paris.

Mye av det som ble presentert i rapporten fra FNs klimapanel, bekreftet det vi allerede visste: Dagens innsats er for dårlig. Dette ble ytterligere bekreftet i statsbudsjettet, hvor det vises til at videreføring av dagens innsats vil utslippene med kun 7 millioner tonn CO₂-ekvivalenter innen 2030. På tross av dette, vil ikke regjeringen sette i gang tiltak for å gjøre det dyrere å forurense, og det legges heller opp til å bruke milliardbeløp på nye store motorveier som vil kunne øke klimagassutslippene, og flere titalls millioner til å skyte seismikk i Barentshavet nord, et område som kan inneholde olje og gass som etter brenning vil frigjøre over 3 milliarder tonn CO₂.

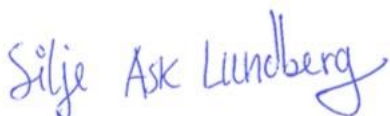
Samtidig som vi må løse klimaproblemet, er vi forpliktet til å stanse tapet av plante- og dyrearter innen 2020. Likevel ser vi at statsbudsjettet legger opp til flere kutt i tiltak og satsinger for å bevare naturmangfoldet. En av de mest effektive måtene å ta vare på artsmangfoldet på, er å styrke skogvernet – ettersom over halvparten av dyre- og planteartene som trues, lever i skogen. At regjeringen legger opp til å redusere bevilgningene til skogvernet, er altfor dårlig.

Våre forslag til endringer i statsbudsjettet er med på å sikre stadig mer av norsk natur for framtida, og de er med å omstille Norge i miljøvennlig retning.

På de etterfølgende sidene presenterer vi våre forslag til endringer mer detaljert. Etter noen oppsummerende tabeller og en oversikt over skatte- og avgiftsendringer følger en departementsvis omtale av våre forslag. Merk at alle våre forslag er beskrevet i forhold til regjeringens budsjettproposisjoner.

Vi kommer gjerne for å utdype våre forslag ytterligere – og ønsker dere lykke til i arbeidet med å gjøre budsjettet grønnere og mer ansvarlig!

Med vennlig hilsen
Naturvernforbundet

Silje Ask Lundberg
leder

Oppsummering av endringer i utgifter

Nettoendringer i utgifter per departement	Mill. kroner
Finansdepartementet (skatter og avgifter)	-19 900
Utenriksdepartementet	603
Justis- og beredskapsdepartementet	15
Kommunal- og moderniseringsdepartementet	23
Barne- og likestillingsdepartementet	4
Nærings- og fiskeridepartementet	10
Landbruks- og matdepartementet	-92
Samferdselsdepartementet	-2 064
Klima- og miljødepartementet	1 485
Olje- og energidepartementet	-111
Sum endring i utgifter	-20 027

Endring i utgifter per kapittel og post			Mill. kroner
UD	Sivilt samfunn	Kap. 170 post 70	378
UD	Fornybar energi	Kap. 162 post 72	225
JD	Miljøkriminalitet	Kap. 440 post 01	15
KMD	Driftsutgifter	Kap. 525 post 01	20
KMD	Kompetansetiltak	Kap. 590 post 81	3
BLD	Forbrukerpolitiske tiltak	Kap. 865 post 70	4
NFD	Tilsyn, sikring og miljøtiltak ved gruver	Kap. 906 post 01, 30 og 31	3
NFD	Forskning på bruk av restmasser	Kap. 920 post 50	7
LMD	Landbrukets utviklingsfond	Kap. 1150 post 50	-92
SD	Riksveivesteringer: store utbygginger	Kap. 1320 post 29 og 30	-1127
SD	Riksveivesteringer: bymiljø-/byvekstavtaler	Kap. 1320 post 30	284
SD	Riksveivesteringer: gang- og sykkelveier	Kap. 1320 post 30	343
SD	Tilskuddsordning: gang- og sykkelveier	Kap. 1320 post 63	222
SD	Nye Veier AS	Kap. 1321 post 70	-2716
SD	Belønningsordningen m.m.	Kap. 1330 post 61 og 64	150
SD	Kjøp av persontransport med tog	Kap. 1352 post 70	20
SD	Kjøp av infrastrukturtenester	Kap. 1352	300
SD	Ny miljøstøtteordning for gods på bane	NY	200
SD	Kompensasjon for økt arbeidsgiveravgift	Kap. 1360 post 34	-40
SD	Ny belønningsordning for mindre byer	NY	100
SD	Ny støtteordning for elektriske ferjer	NY	200
KLD	Miljøovervåking	Kap. 1410 post 21	20
KLD	Miljøkartlegging	Kap. 1410 post 22	40
KLD	Artsdatabanken	Kap. 1411	27
KLD	Driftsutgifter	Kap. 1420 post 01	35
KLD	Spesielle driftsutgifter	Kap. 1420 post 21	15
KLD	Vannressursforvaltning	Kap. 1420 post 22	46
KLD	Vannressursforvaltning	Kap. 1420 post 70	32
KLD	Tiltak i verneområder	Kap. 1420 post 31	20
KLD	Nytt vern og nasjonalparker	Kap. 1420 post 32–34	58
KLD	Skogvern	Kap. 1420 post 35	306
KLD	Restaurering av myr og annen våtmark	Kap. 1420 post 38	12
KLD	Klimatiltak	Kap. 1420 post 61	50
KLD	Trua arter og naturtyper	Kap. 1420 post 82	54
KLD	Energifondet	Kap. 1428 post 50	250
KLD	Klima- og skogsatsing	Kap. 1482	520
OED	Seismiske undersøkelser	Kap. 1810 post 21	-82
OED	Petoro AS	Kap. 1815 post 70	-59
OED	Flom- og skredforebygging	Kap. 1820 post 22	24
OED	Sikrings- og miljøtiltak	Kap. 1820 post 60	6
Sum endringer i utgifter			-127

Endringer i skatter og avgifter (FIN)

Endring i inntekter			Mill. kroner ¹
FIN	Merverdiavgift	Kap. 5521 post 70	-800
FIN	CO ₂ -avgifter	Kap. 5508; 5543	5 900
FIN	Veibruksavgift på diesel	Kap. 5538	5 700
FIN	Avgift på elektrisk kraft	Kap. 5541	4 300
FIN	Grunnavgift på mineralolje mv.	Kap. 5542	800
FIN	Flypassasjeravgift	Kap. 5561	1 500
FIN	Avgift på gruveavfall	Ny	500
FIN	Reisefradrag og skattefri kjøregodtgjørelse	Personskatt	2 000
Sum endring i inntekter			19 900

Nærmere omtale av miljørelaterte skatter- og avgifter

Naturvernforbundets forslag for 2019

- Reparasjon og utleie av utvalgte produkter som klær og sko, tur- og sportsutstyr, møbler, verktøy og elektronikk ilegges merverdiavgift med nullsats. Provenyeffekten er svært usikker, men vi regner minus 0,8 mrd. kroner i 2019.
- CO₂-avgiftene (kap. 5508 post 70; kap. 5543 post 70) er for lave til å gi nødvendige insentiver til utslippskutt og bør dobles i 2019 i forhold til regjeringens forslag, noe som vil øke det bokførte provenyet med om lag 5,9 mrd. kroner i 2019, når vi tar hensyn til spesielle forhold i petroleumssektoren. Dette betyr at CO₂-avgiften på bensin øker med 1,18 kroner/liter og på diesel og fyringsolje (generell sats) med 1,35 kroner/liter.
- Engangsavgift på kjøretøy (kap. 5536 post 71) skjerpes på en provenynøytral måte. Kun biler med svært lave utslipp får avgiftsfritak, og avgiftene på bensin- og dieslbiler økes. Videre må engangsavgiften på varebiler differensieres på linje med personbiler.
- Veibruksavgiften på autodiesel (kap. 5538 post 71) økes til bensinnivå (målt etter energiinnhold) og dermed med 2,04 kroner/liter i forhold til regjeringens forslag, slik at den blir på 5,85 kroner/liter. Dette vil øke det bokførte provenyet med om lag 4,0 mrd. kroner i 2019.
- Fritaket for veibruksavgift på biodrivstoff som ikke omfattes av omsetningspåbudet (kap. 5538 post 70–71), oppheves. Dette vil øke det bokførte provenyet med om lag 1,7 mrd. kroner.
- Avgiften på elektrisk kraft (kap. 5541 post 70) økes med 57 prosent i forhold til regjeringens forslag (eller 50 prosent i forhold til 2018-satsene), med 9,04 øre/kWh, slik at den blir på 24,87 øre/kWh for ordinær sats. (Ordinær sats i Sverige er i dag på 33,10 øre/kWh (SEK).) Dette vil øke det bokførte provenyet med om lag 4,3 mrd. kroner i 2019.
- Grunnavgiften på mineralolje mv. (kap. 5542 post 70) justeres i tråd med våre foreslåtte endringer i elavgiften og må derfor også økes med 57 prosent i forhold til regjeringens forslag, med 0,94 kroner/liter, slik at den blir på 2,59 kroner/liter. Dette vil øke det bokførte provenyet med om lag 0,8 mrd. kroner i 2019, et tall som påvirkes sterkt av hvordan arbeidet med utfasing av oljefyring går.
- Avgiften på drikkevareemballasje (kap. 5559) for plast og metall legges om på en provenynøytral måte, gjennom at grunnavgiften for disse materialtypene erstattes av

¹ Provenyet for avgiftsendringer gjelder bokført for 2019 og er et omtrentlig anslag. Provenyoverskuddet gir rom for ytterligere grønn omstilling, bl.a. gjennom kommunene. Beregningene tar ikke hensyn til at økte avgifter kan redusere statens skatteinntekter. Provenyet for CO₂-avgiften er imidlertid justert for lavere skatteinntekter i petroleumssektoren.

en miljøavgift, som graderes, avhengig av mengden gjenvunnet materiale som brukes. Videre økes grunnavgiften på engangsglass med 3,79 kroner i forhold til regjeringens forslag, slik at den blir på 5,00 kroner.

- Flypassasjeravgiften (kap. 5561 post 70) omgjøres til seteavgift og økes ytterligere på mellomlange og lange reiser, i tillegg til at det må betales avgift også på reiser inn til Norge. Dette vil øke det bokførte provenyet med om lag 1,5 mrd. kroner i 2019.
- Det innføres en ny avgift på deponi av mineralske masser på i gjennomsnitt 50 kroner/tonn fra 1. juli 2019. Dette vil øke det bokførte provenyet med om lag 0,5 mrd. kroner i 2019. Avgiften kan eventuelt skaleres fra f.eks. 35 til 150 kroner/tonn, avhengig av massens innhold av miljøgifter og andre skadelige stoffer samt av deponiløsning.
- I tråd med grønn skattekommisjons anbefaling fjernes reisefradraget, og satsen for skattefri kjøregodtgjørelse reduseres, slik at kompensasjonen i større grad tilsvarer de reelle, variable kostnadene. Provenyeffekten i av dette vil være på om lag 2,0 mrd. kroner i 2019.

Naturvernforbundets forslag for ytterligere endringer i 2020

Som ledd i videre oppfølging av et grønt skatteskitte må Stortinget be regjeringen forberede følgende avgiftsendringer for 2019:

- CO₂-avgiftene økes ytterligere.
- Avgift på elektrisk kraft og grunnavgift på fyringsolje økes ytterligere.
- Det innføres engangsavgiften på fritidsbåter, vannscootere og snøscootere etter samme prinsipp som for personbiler, med sterk vektning av klimagassutslipp og lokal forurensing, i tillegg til at bruksavgiftene økes.
- Grønn skattekommisjons forslag om sotavgift følges opp.
- Grønn skattekommisjons forslag om avgift på omdisponering av myr følges opp.
- Grønn skattekommisjons forslag om avgift på nitrogen og fosfor følges opp.
- Det innføres avgift på omsetning av både hvitt og rødt kjøtt og på oppdrettsfisk.
- Grønn skattekommisjons forslag om naturavgift følges opp.
- Ikke-økologisk mat får ordinær merverdiavgift, mens bare økologisk mat får beholde redusert sats.
- Unntaket fra fordelsbeskatning for gratis parkeringsplass betalt av arbeidsgiver oppheves.
- Fiskerfradraget økes.
- Pantesatsene på drikkevareemballasje økes, og det innføres pant på flere typer norsk og utenlandsk emballasje.
- Det innføres en høy avgift på bruk av jomfruelig plast. Det bør også innføres høy avgift på plast som ikke kan resirkuleres.

Begrunnelse og nærmere forklaring

Miljøavgiftene er blant våre viktigste virkemidler for å få ned forurensing og naturødeleggelser. Det er skuffende at grønn skattekommisjons utredning knapt er blitt fulgt opp.

Et hovedgrep for å redusere klimagassutslipp må være å øke CO₂-avgiften. Naturvernforbundet mener at den i 2020 må være økt til minst 1500 kroner/tonn, og som et ledd i dette bør den i 2019 dobles i forhold til vedtatt budsjett for 2018. Videre bør flere unntak og lave satser oppheves.

Engangsavgiften på kjøretøy er viktig for å vri kjøretøyparken i mindre miljøskadelig retning og innfri Stortingets mål om at det ikke lenger skal selges bensin- og dieslbiler fra 2025. I 2019 må avgiftene skjerpes, slik at elbilfordelene kun gjelder biler med svært lave utslipp, noe som betyr at en del ladbare hybridbiler ikke kan falle i samme kategori. Samtidig er det

viktig å øke avgiftene på bensin- og dieslbiler, siden det er disse som skal fases ut. På sikt bør det også innføres en vekt-komponent for elbiler, for bl.a. å stimulere til en mer energieffektiv bilpark.

Det er et stort sprik mellom nivået på veibruksavgiftene og de gjennomsnittlige eksterne, marginale kostnadene fra veitrafikken. Naturvernforbundet støtter grønn skattekommissjon i at veibruksavgiftene må tilsvare de eksterne kostnadene. Dette bør skje i løpet av få år, og noe av avviket må dekkes gjennom veiprisning i de større byområdene. På 2019-budsjettet mener Naturvernforbundet at det viktigste må være å øke veibruksavgiften på diesel opp på bensinnivå. Det er viktig av hensyn til både klima og lokal luftforurensing, og med tanke på målet om å flytte gods fra vei til sjø og bane, som undergraves ytterligere gjennom veiutbygging og innføring av modulvogntog på veinettet. At Norge er dømt i EFTA-domstolen for dårlig luftkvalitet, må resultere i snarlig handling, bl.a. med fokus på utslipp av nitrogenoksider (NO_x).

Veibruksavgiften skal dekke eksterne kostnader, utover CO₂-utslipp. Biodrivstoff gir ikke lavere veislitasje, og utslipp av NO_x ligger på om lag samme nivå som for vanlig diesel. I tillegg er det stor usikkerhet omkring klimaeffekten fra biodrivstoff. Vi støtter derfor grønn skattekommissjon i at også biodrivstoff utenom omsetningskravet må betale veibruksavgift. En meget uheldig bieffekt av avgiftsfritaket er mengden palmeoljebasert drivstoff som har inntatt Norge. Tall fra Miljødirektoratet viser at om lag halvparten av biodrivstoffet brukt i veitrafikken i Norge i 2017 var basert på palmeolje. Dette har store negative virkninger på natur og klima. Omsetningskravet er mer enn ambisiøst nok, sett i lys av utfordringene på bærekraft og klimanytte som store volum biodrivstoff kan resultere i. Vi mener det blir feil å bruke avgiftsfritak som et supplerende virkemiddel, da det gir mindre styring på både mengder og type biodrivstoff som brukes i Norge. Sekundært, dersom fritaket for veibruksavgift videreføres, må det tas i bruk andre virkemidler som gjør at palmeoljebasert biodrivstoff ikke omsettes i Norge.

Det er svært uheldig at regjeringen foreslår å redusere avgiften på elektrisk kraft. Avgiften er viktig for å gjøre energieffektivisering mer lønnsomt og bør økes. I 2020 bør den ordinære satsen være økt til svensk nivå. Halve veksten tas i 2019. Samtidig må grunnavgiften på mineralolje økes tilsvarende, slik at olje ikke styrkes i konkurransen med elektrisitet. Potensialet for energieffektivisering er stort og helt nødvendig for at vi skal nå våre energi-, klima- og naturmål. Både NVE² og Statnett³ har vært tydelige på at det ikke forventes høye priser på strøm til vinteren. Med satsing på energieffektivisering gjennom økt støtte fra Enova vil uansett den totale strømregningen for husholdninger kunne reduseres med økt avgift.

Flypassasjeravgiften er et viktig virkemiddel mot utslippsveksten fra flytrafikken. Det er utenlandstrafikken som har hatt den kraftigste veksten i klimagassutslipp, og det er også der det er størst avgiftsfritak og andre gunstige ordninger, som taxfree, manglende CO₂-avgift og manglende merverdiavgift. Det er logisk at avgiften økes på lange reiser, som har størst CO₂-utslipp – jmf. avgiftssatsene i Sverige. Regjeringens forslag om å differensiere avgiften er et skritt i riktig retning. En egen og høyere sats for reiser ut av Norge til EU/EØS-land bør innføres for å kompensere for manglende CO₂-avgift (noe som det bør være verd å sjekke ut mulighetene for overfor ESA). En tredje sats, for reiser ut av EU/EØS-området, bør økes vesentlig utover regjeringens foreslåtte sats, da slike reiser har svært høye utslipp uten å betale CO₂-avgift eller omfattes av kvotesystemet. Vi ber videre om at avgiften også må gjelde på reiser til Norge, ikke bare fra Norge, og at den omgjøres til en seteavgift, slik at det blir mer attraktivt å kjøre færre, men fullere fly, framfor mange avganger med dårlig belegg.

² <https://www.tu.no/artikler/regjeringen-vil-bruke-650-millioner-for-a-dempe-stromprisen-men-nve-avblaser-kraftpriskrisen/448155>

³ <http://www.statnett.no/Media/Nyheter/Nyhetsarkiv-2018/Nok-vann-til-vinterens-stromproduksjon/>

Dagens reisefradrag og skattefrie sats for kjøregodtgjørelse er subsidiering av reising. Vi foreslår at grønn skattekommisjons forslag om å fjerne pendlerfradraget følges opp.

Naturvernforbundet foreslår at det innføres avgifter på bergindustrien, som kan bidra til å redusere det store avfallsproblemet og de store arealinngrepene denne bransjen forårsaker. Avgiftene må utformes slik at de fremmer både driftsformer som gir lite avfall til ytre deponi, og alternativ bruk av overskuddsmassene. Dette vil føre til både mindre naturinngrep/miljøbelastning og lavere klimagassutslipp – og en bedre ressursutnyttelse. I første omgang foreslår vi en ny miljøavgift på deponi av gruveavfall.

Det er også behov for nye avgiftsgrep for å fremme reparasjon framfor kasting, da kjøp-og-kast-samfunnet bidrar til høye utslipp og høyt ressursforbruk globalt, der konsekvensene i stor grad kommer i andre land, der det stilles langt lavere miljøkrav. Rammebetingelsene for reparasjon bør bedres, slik at det blir lettere å få sine ting reparert. Sverige innførte i 2017 halv merverdiavgift på visse reparasjoner. Norge bør følge etter og også ta ett skritt lenger og innføre nullsats på de samme type reparasjonene samt på elektriske forbruksartikler.

Forslaget om forbud mot nydyrking av myr blir forhåpentlig innført snart. Dette er viktig, men vil ikke aleine løse [problemet med torvuttak](#), som gir betydelige klimagassutslipp og ødeleggelse av natur. CO₂-avgift på omsetning av torv vil synliggjøre de egentlige samfunnskostnadene, og en slik løsning vil sikre at det ikke blir forskjell på om produktet kommer fra norske eller utenlandske uttak. Avgift vil fremme andre og mer miljøvennlige typer jordforbedringsmaterialer, som kompostbasert jord.

Klimagassutslipp fra plast må begrenses, og da vil mer resirkulering av plast være viktig. Som et første skritt bør dagens grunnavgift på plast- og metallemballasje omgjøres til en gradert miljøavgift, som premierer bruk av resirkulert materiale. Det er også sterkt beklagelig at bruken av engangsglass som drikkevareemballasje har økt, til tross for at engangsglass har vesentlig høyere klimafotavtrykk enn annen emballasje. For å bidra til overgang til pantbar emballasje med lavere klima- og ressursfotavtrykk foreslår vi at grunnavgiften på glassflasker økes til 5 kroner.

Videre vil det være viktig å få på plass avgifter som stimulerer til gjenbruk og resirkulering generelt, i form av å gjøre bruken av jomfruelige ressurser dyrere, slik at miljøkostnadene i større grad tas med i regnestykket.

Naturvernforbundets forslag til komitémerknad

- «Komiteen ber regjeringen utarbeide et forslag til avgift på ny plast, med tanke på innføring i 2020, for å stimulere til gjenbruk og resirkulering samt utvikling og bruk av mindre miljøskadelige materialer. Avgiften kan f.eks. legges på salgsløpet, slik at den slår likt ut for både importerte og norskproduserte produkter som inneholder plast. Avgiften graderes etter mengden plast produktet inneholder, og den bør differensieres, avhengig av om platen lar seg resirkulere eller ikke, der ikke-resirkulerbar plast får ekstra høy avgift.»

«Karbonavgift til fordeling»

Naturvernforbundets forslag

- «Karbonavgift til fordeling» utredes som et supplerende virkemiddel for å redusere norske klimagassutslipp og nordmenns klimafotavtrykk.

Begrunnelse

Våre forslag til avgiftsendringer er ikke tilstrekkelig for å oppnå nødvendige reduksjoner i klimagassutslipp på sikt. Det trengs derfor flere virkemidler. En ordning med «karbonavgift til fordeling» bør derfor utredes. En slik ordning skal ikke erstatte dagens klimarelaterte avgifter, men vil være et supplement, som også ilegges importvarer. Det spesielle med ordningen, er at den er provenynøytral, i den forstand at alle inntektene utbetales til landets

innbyggere med et likt beløp. Dette kan skape større folkelig oppslutning om både målet om lavere klimagassutslipp og virkemidlet for å oppnå dette.

Skatterefusjonsordningen for letevirksomhet

Naturvernforbundets forslag

- Skatterefusjonsordningen i petroleumssektoren avvikles, for å unngå ytterligere subsidiering av letevirksomhet.

Begrunnelse

Støtten til leting etter nye ressurser på norsk sokkel innebærer at den norske stat bruker fellesskapets midler til å subsidiere en aktivitet som ikke kommer til å gi avkastning når klodens gjenværende utslippsbudsjett skal overholdes. I anbefalingene fra ekspertutvalget for grønn konkurransekraft står det: «Økende usikkerhet knyttet til framtidig etterspørsel gjør at regjeringen bør vurdere behov for endringer i dagens petroleumsregime. Dette for å sikre at fellesskapet ikke tar økende risiko i et marked med voksende etterspørselsusikkerhet.» Også grønn skattekommisjon har tatt til orde for å endre på ordningen med leterefusjon, for å unngå at samfunnsøkonomisk ulønnsomme investeringer gjennomføres og den negative miljøpåvirkningen av oljeutvinning på norsk sokkel blir større enn nødvendig. Naturvernforbundet mener derfor det er på høy tid å avvikle denne ordningen, slik at oljeselskapene ikke påfører den norske staten unødvendig risiko.

Taxfree-ordningen

Naturvernforbundets forslag

- Taxfree-ordningen avskaffes, noe som kan gi et netto proveny (etter kompensasjon til Avinor) på i størrelsesorden 1 mrd. kroner (helårseffekt). Inngåtte avtaler mellom Avinor og taxfree-selskapet gjør imidlertid at endringene ikke kan iverksettes umiddelbart, så vi regner ingen provenyeffekt i 2019. Innføreselskvotene kan imidlertid trappes ned gradvis.

Begrunnelse og nærmere forklaring

Den norske taxfree-ordningen er subsidiering av folks flyreiser. Naturvernforbundet har lenge ment at ordningen bør avskaffes. Vi ser ingen grunn til at den mest miljøskadelige transportformen fortsatt skal subsidieres på denne måten.

For å få tilstrekkelig effekt kan det være nødvendig at bortfallet av taxfree-salget ved norske flyplasser og på utenlandsferjer kombineres med en reduksjon i kvotene for tollfri innførsel. Grønn skattekommisjon anbefaler at tollfri innførsel av alkohol og tobakk oppheves helt.

Ifølge statsbudsjettet for 2017 er det gjort et estimat som viser at taxfree-salget gir staten et provenytap på 2,2 mrd. kroner. Statsbudsjettet viser også at Avinor trenger 1,2 mrd. kroner for å dekke driftsunderskuddet på de små og mellomstore flyplassene. Vi forutsetter at dette underskuddet bevilges som et tilskudd til Avinor over statsbudsjettet, som kompensasjon for bortfall av taxfree-ordningen, som gjør at nettoprovenyet på bortfall av taxfree-ordningen blir på om lag 1 mrd. kroner. Det er også mulig å justere Avinors lufthavnsavgifter, noe som vil påvirke provenyet.

Utenriksdepartementet (UD)

Fornybar energi (kap. 162 post 72)

Naturvernforbundets forslag

- Bevilgningen til fornybar energi økes til 1347 mill. kroner, som er 225 mill. kroner mer enn regjeringens forslag.

Begrunnelse

Naturvernforbundet er glad for mer energibistand. Økt kapital til NORFUND bidrar til mer og fornybar kraftproduksjon. Mer penger til energibistand må også bidra til energitilgang til majoriteten av afrikanske husholdninger som ikke vil være tilknyttet nett inn 2030.

Tilgang til en basis moderne energiløsning er svært viktig tiltak for å redusere fattigdom. Fattigdomsorientering av energibistanden vil bety at det må legges ekstra vekt på delmål nr. 1 i bærekraftsmål nr. 7, som er å sikre allmenn tilgang til pålitelige og moderne energitjenester til overkommelig pris. Skal vi ta bærekraftsmålene på alvor og innfri allmenn tilgang innen 2030, er sterk satsing på desentraliserte løsninger avgjørende.

Støtte til småskala fornybarløsninger som bekjemper fattigdom, skiller seg kraftig fra den mer tradisjonelle norske energibistanden til storskala kraftutbygging og strømmett. I tillegg til desentraliserte løsninger for strøm er det en stor utfordring med rene kokemuligheter. I dag står koking for 80 prosent av energibalansen i mange afrikanske land, røyk tar livet av millioner av mennesker, og avskoging er en stor miljøutfordring. Sterkere innsats for rene kokeovner og alternative brensel er i FNs statusoppdatering for bærekraftsmål nr. 7 trukket fram som det område som har størst potensial til å leve opp til målet om «leave no one behind».

Naturvernforbundets forslag til komitémerknad

- «Komiteen ber regjeringen opprette et helhetlig program for desentraliserte og småskala fornybare energiløsninger, i forbindelse med opptrapping av norsk bistand til fornybar energi som beskrevet i Meld. St. nr. 24 (2016–2017) om bærekraftsmålene og norsk utviklingspolitikk. Programmet skal levere på FNs bærekraftsmål nr. 7, 13 og 15.»

Miljø og klima (kap. 163 post 70)

Statsbudsjettet styrer Norge inn i en verden med voldsomme og ødeleggende klimaendringer. Statsbudsjettet kom samme dag som FNs klimapanel la fram en rapport som tegner et alvorlig bilde av de pågående klimaendringene. Det må kuttes raskt og effektivt i alle land og sektorer for at den globale oppvarmingen skal begrenses til 1,5 grader. Utslippsbanene som det vises til i statsbudsjettet, er ikke i tråd med rapporten, og Norges mål og politikk i dag går mot over 3 grader oppvarming ifølge Climate Action Tracker. Regjeringen anslår at utslippene av klimagasser vil avta med litt mer enn 7 millioner tonn CO₂-ekvivalenter fram mot 2030 med dagens politikk. Det er 20 millioner tonn mindre enn Norges klimaansvar, ifølge rapporten «Norway's Fair Share», utarbeidet av Stockholm Environment Institute på vegne av Naturvernforbundet og andre miljøorganisasjoner.

Rapporten viser også at Norge må kutte 198 millioner tonn CO₂-ekvivalenter fram mot 2030, som er landets rettferdige andel i tråd med sitt historiske ansvar og økonomiske kapasitet. I tillegg må Norge bidra mer til klimatilpasning for land og folk som er rammet hardest av klimaendringer. Rapporten «Counting What Counts» (fra ForUM) fant i 2017 at bare 9 prosent av Norges klimafinansiering har gått til tilpasning fra 2010 til 2016.

Økningen i klimafinansiering i dette budsjettet er ikke tilstrekkelig. Regjeringen må øke klimafinansieringen til både utslippskutt og tilpasning med friske midler, i tillegg til bistandsbudsjettet.

Naturvernforbundets forslag til komitémerknad

- «Komiteen ber regjeringen øke klimafinansieringen betydelig til utslippskutt og klimatilpasning i tråd med Norges historiske ansvar for klimaendringer. Økning i klimafinansiering må skje med friske midler, i tillegg til bistandsbudsjettet.»

Sivilt samfunn (kap. 170 post 70)

Naturvernforbundets forslag

- Bevilgningen til sivilt samfunn økes til 2456 mill. kroner, som er 378 mill. kroner mer enn regjeringens forslag.

Begrunnelse

Regjeringens bevilgning til sivilt samfunn går ned, til tross for at bistandsbudsjettet generelt økes. Det bør være en reell og andelsmessig vekst fra 2018 til 6,5 prosent av bistandsbudsjettet.

Naturvernforbundet vil påpeke at svært mye bistandsarbeid skjer i land med demokratiunderskudd og utfordrende politisk styresett. Her er sivilsamfunnsorganisasjoner i stor grad pådrivere for en utvikling med sterkere åpenhet og folkelig deltakelse, og de er pådrivere for lover og reguleringer som styrker forvaltning på ulike områder. Norske frivillige organisasjoner har etablert viktige nettverk av lokale organisasjoner i utviklingsland som kjemper for sine og fattige lokalsamfunns rettigheter innen viktige områder som miljø, helse, kjønn og utdanning. Disse organisasjonene styrkes i sin rolle gjennom samarbeidet med sine norske partnere. Sivilsamfunnsorganisasjonene er også viktige vaktbikkjer som er med å påse at bistandsmidler for øvrig brukes etter hensikten.

Naturvernforbundet vil påpeke at for bevilgningen til sivilt samfunn har «*Bærekraftig forvaltning av naturressurser og åpenhet om kapitalstrømmer*» i mange år stått som et prioritert mål. I forslaget til 2018-budsjett ble dette imidlertid tatt bort, til tross for at FNs bærekraftsmål er tydelige på kobling mellom miljø og utvikling, og til tross for at Stortinget i fjor påla regjeringen å sikre større forutsigbarhet i de fem hovedprioriteringene for norsk bistand, der klima og miljø er en av dem. I år er «*Bærekraftig forvaltning av naturressurser og åpenhet om kapitalstrømmer*» nevnt, med ikke blant hovedprioriteringene. Naturvernforbundet mener at støtte til frivillige organisasjoners arbeid for god naturressursforvaltning er ytterst viktig, og noe som ikke kan erstattes av stat-til-stat- eller multilateral bistand.

Naturvernforbundets forslag til komitémerknad

- «*Komiteen ber regjeringen om at arbeidet med miljø, bærekraftig naturressursforvaltning og kapitalstrømmer skal være et av hovedmålene for sivilsamfunnsbevilgningen (kap. 170.70).*»

Justis- og beredskapsdepartementet (JD)

Miljøkriminalitet (kap. 440 post 01)

Naturvernforbundets forslag

- Bevilgningen til Økokrim for å bekjempe miljøkriminalitet økes med 15 mill. kroner i forhold til regjeringens forslag.

Begrunnelse

Miljøkriminalitet utgjør en alvorlig trussel mot naturmangfoldet, og det er viktig å styrke det spesialiserte fagmiljøet i Økokrim. Ulovlig jakt er den største trusselen mot ulv i Skandinavia, og problemet er økende for flere arter. Ulovlig hogst, fiske, snøscooterkjøring og annen motorisert ferdsel i naturen er andre problemer der JD må styrke på banen. Vi observerer at fiskerioppsynet i det stille bygges ned langs kysten, når det motsatte er nødvendig. Når vi sammenlikner med annen kriminalitet, er sjansen for å bli tatt for miljøkriminalitet liten. Det kreves økt satsing på oppsyn, kontroll og tilstedeværelse i felt for å begrense faunakriminalitet.

I Jeløya-plattformen står det at regjeringen vil styrke innsatsen mot miljøkriminalitet både nasjonalt og internasjonalt. Dette krever økt bevilgning til Økokrim over statsbudsjettet.

Kommunal- og moderniseringsdepartementet (KMD)

Driftsutgifter, fylkesmannsembetene (kap. 525 post 01)

Naturvernforbundets forslag

- Bevilgningen til drift av fylkesmannsembetene økes til 1 908 mill. kroner, som er 20 mill. kroner mer enn regjeringens forslag. De ekstra midlene øremerkes veiledningskapasitet.

Begrunnelse

God kapasitet og kompetanse hos fylkesmennenes miljøvernavdeling er avgjørende for å sikre at embetene kan oppfylle sin veiledningsrolle og bistå kommunene i planprosesser. Fylkesmannens rolle for å ivareta nasjonale interesser, slik som bevaring av biologisk mangfold og sikre klimavennlig planlegging, er viktig. Naturvernforbundet foreslår derfor økte midler til miljøvernavdelingene, med særlig vekt veiledningskapasiteten. God innsats tidlig i prosessene vil sikre forutsigbare planprosesser, der klima- og naturhensyn spilles inn tidlig og ivaretas av alle parter.

Planlegging og byutvikling, kompetansetiltak (kap. 590 post 81)

Naturvernforbundets forslag

- Bevilgningen til tilskudd til kompetansetiltak økes til nær 10 mill. kroner, som er 3 mill. kroner mer enn regjeringens forslag.

Begrunnelse

Sivilsamfunnet, frivillige organisasjoner og andre aktører utgjør en viktig partner for kommuner i planlegging og arealforvaltning. Økt kompetanse hos aktører som bidrar inn i planprosesser er viktig og gir bedre prosesser lokalt. I 2018 kom det inn søknader på over 17 mill. kroner fra mange organisasjoner og virksomheter, men det var kun 3,73 mill. kroner til utdeling utover midler med øremerking. Målet med ordningen er å øke kompetansen innen bl.a. planlegging, og tiltakene skal komme aktører i planprosesser etter plan- og bygningsloven til gode, som innbyggere, beslutningstakere, planleggere, organisasjoner og næringsliv. Vi ber derfor om at potten økes, som et bidrag til økt kompetanse og kapasitet hos frivillige organisasjoner som spiller en viktig rolle i areal- og planprosesser lokalt og regionalt.

Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet (BLD)

Forbrukerpolitiske tiltak (kap. 865 post 70)

Naturvernforbundets forslag

- Bevilgningen til tilskudd til forbrukerpolitiske tiltak økes til vel 5 mill. kroner, som er 4 mill. kroner mer enn regjeringens forslag.

Begrunnelse

Vi ber om at de ekstra midlene skal nyttes til å finansiere enkeltprosjekter og informasjonstiltak som har særlig relevans for miljøvennlig og/eller etisk forbruk. I tråd med satsing på forbrukernes stilling og tiltak for å gjøre det enklere for folk flest å gjøre etiske og miljøvennlige valg, bør tilskuddspotten for forbrukerrettede tiltak økes. Mange aktører utenom det offentlige har viktige informasjonskanaler for å nå ut med forbrukerrelatert informasjon. Vi foreslår derfor at potten utvides, og at det gis mulighet til å gi støtte til andre tiltak innen miljøvennlig og/eller etisk forbrukerarbeid.

Naturvernforbundets forslag til komitémerknad

- «Komiteen ber regjeringen legge til at denne tilskuddspotten skal gå til enkeltprosjekter og informasjonstiltak som fremmer miljøvennlig og/eller etisk

forbrukerarbeid. For å nå ut til et bredt spekter av befolkningen er det viktig å spille på lag med organisasjoner som allerede jobber med miljøvennlig og etisk forbruk.»

Nærings- og fiskeridepartementet (NFD)

Tilsyn, sikring og miljøtiltak ved gruver (kap. 906 post 01, 30 og 31)

Naturvernforbundets forslag

- Bevilgningen til sikrings- og miljøtiltak (post 30) økes til 10 mill. kroner, som er 3 mill. kroner mer enn regjeringens forslag.
- Minst halvparten av de økte driftsmidlene (post 01) øremerkes tilsyn.

Begrunnelse

Gravedrift gir store utfordringer med naturinngrep og forurensing både i driftsfasen og lenge etterpå. Derfor er også Direktoratet for mineralforvaltnings tre første hovedmål å:

1. sørge for forsvarlig og bærekraftig forvaltning av mineralressurser
2. redusere miljømessige konsekvenser av tidligere mineraluttak
3. sørge for forsvarlige sikringstiltak

Likevel er direktoratets tilsynsvirksomhet blitt kraftig nedprioritert i seinere år. På tross av økte driftsmidler blir det rapportert om manglende kapasitet til tilsyn, tilsynelatende fordi all kapasitet går til behandling av driftssøknader og effektivisering av prosessen med å behandle nye søknader. Dette er uholdbart for ei næring som har som mål å være blant verdens mest miljøvennlige. Det er viktig at arbeidet med tilsyn igjen prioriteres, spesielt fordi antall driftssøknader øker. Oppfølging av at eksisterende anlegg blir drevet forsvarlig, er viktigere enn rask utbygging av ny gruvevirksomhet.

Naturvernforbundets forslag til komitémerknad

- «Komiteen ber om at direktoratets tilsynsvirksomhet igjen blir prioritert, og at behandling av nye søknader om gruvevirksomhet ikke går på bekostning av tilsyn med eksisterende anlegg, for å sikre bærekraftig og miljømessig forsvarlig drift.

Norges forskningsråd (kap. 920 post 50)

Naturvernforbundets forslag

- Bevilgningen til Norges forskningsråd økes til 2205 mill. kroner, som er 7 mill. kroner mer enn regjeringens forslag. De ekstra midlene øremerkes oppstart av et nytt forskningsprogram om bruk av restmasser fra mineralindustrien.

Begrunnelse

Mineralindustrien produserer store mengder restmaterialer som behandles som avfall og dumpes. Disse restmaterialene kan være en ressurs som bør utnyttes på miljøvennlig måte, i tråd med ønskene om å innføre en sirkulær økonomi, noe som vil kunne skape nye arbeidsplasser og styrke næringslivets grønne konkurransekraft (jf. Meld. St. 45 (2016–2017) *Avfall som ressurs – avfallspolitikk og sirkulær økonomi*). Vi trenger derfor et program for forskning og utvikling rundt alternativ bruk av restmasser og foreslår at dette legges under Forskningsrådet. Programmet igangsettes i 2019 og trappes opp i påfølgende år.

Videre ber vi om at det utredes muligheter for å etablere en institusjon med solid økonomisk base tilsvarende Enova og Gasnova, f.eks. «Ressursnova», som har til formål å redusere avfallsmengden og øke bruken av restmasser på alle områder i samfunnet. En slik institusjon vil kunne støtte gode forskningsprosjekter samt utvikling av næringer som reduserer avfallsproblemet i samfunnet gjennom gjenbruk og resirkulering.

Landbruks- og matdepartementet (LMD)

Landbrukets utviklingsfond (kap. 1150 post 50)

Naturvernforbundets forslag

- Bevilgningen til Landbrukets utviklingsfond reduseres til 1042 mill. kroner, noe som er 92 mill. kroner mindre enn vedtatt budsjett for 2018. Bygging av skogsveier reduseres med 100 mill. kroner, mens artsbevaring og restaurering/opprettholdelse av utvalgte kulturlandskap økes med 8 mill. kroner.

Begrunnelse

Regjeringen foreslår å øke bevilgningen til LUF-midler til skogbruk under Landbrukets utviklingsfond med 20 mill. kroner. Dette kamoufleres som klima- og biomangfoldtiltak, men virker isteden stikk motsatt. LUF-midler til miljøfiendtlige skogbrukssubsidier må reduseres betydelig, siden dette er i konflikt med våre internasjonale forpliktelser i konvensjonen om biologisk mangfold (CBD).

Miljøfiendtlig subsidiering av nye skogsveier gir store negative effekter på biologisk mangfold. Regjeringen åpner for veibygging i skoger med villmarkspreget, områder som er dokumentert å være biologisk svært viktige, med et naturmangfold som er sammenliknbart med naturreservat og nasjonalparker og dobbelt så stort som i vanlig drevne skoger. Nye skogsveier er den største trusselen mot villmarka. Disse gammelskogene og de verdifulle INON-områdene må derfor vernes og ikke åpnes gjennom bygging av skogsveier og hogst.

I tillegg vil regjeringen gjennom å gi tilskudd til økt hogst og veibygging i bratt terreng subsidiere tiltak som vil kunne føre til økt flomfare, skred og erosjon. Hogst av gammelskog er også et dårlig klimatiltak, siden det frigjør store mengder karbon fra det enorme lageret som finnes i skogsjorda, utslipp som det kan ta 90–150 år å binde igjen. Det må derfor stilles langt strengere krav til hvor det blir gitt støtte til bygging av skogsveier og taubane, og bevilgningene må reduseres. Alle miljøfiendtlige subsidier må fjernes, og støtte må kun gis til tiltak som ivaretar og bedrer skogen som livsmiljø, og som gir reell klimaeffekt. Midler til miljøtiltak er bra, men de må konkretiseres, kvalitetssikres skogøkologisk og være reelle miljøtiltak utover dagens eksisterende krav.

Naturvernforbundet oppfatter at de miljøfiendtlige subsidiene til skogbruket kommer i direkte konflikt med punkt i Jeløya-plattformen med mål om å «arbeide for å nå ambisjonene i Aichi-protokollen, og følge opp naturmangfoldmeldingen i tråd med Stortingets innstilling».

24 prosent av de trua artene er avhengige av at det seminaturlige kulturlandskapet opprettholdes og skjøttes slik det er blitt gjort gjennom tusenvis av år. Ordningen med utvalgte kulturlandskap i jordbruket sikrer slik skjøtsel gjennom frivillige avtaler og er populært lokalt. For å ta vare på et representativt utvalg av verdifulle norske kulturlandskap bør denne ordningen utvides. Dette må omfatte både flere verdifulle kulturlandskap og en aktiv skjøtsel som bevarer de biologiske verdiene i områdene. For å få til en ambisiøs vekst i antall utvalgte kulturlandskap med en biologisk tilfredsstillende skjøtsel trengs det mer penger til slike konkrete tiltak. Det betyr at komiteen må etterspørre konkrete og ambisiøse mål og må be om biologisk faglig oppfølging. Tiltaket kan gjerne styrkes gjennom at flere kulturlandskapstyper defineres som utvalgt naturtype gjennom forskrift relatert til naturmangfoldloven.

Oppdatering av nasjonal jordvernstrategi (vedlegg 1)

Naturvernforbundets kommentar

Det er positivt at nedbyggingstakten av matjord er noe redusert. Det er likevel ikke en bærekraftig løsning å fortsette å bygge ned en så viktig ressurs for framtidige generasjoner. Naturvernforbundet vil be Stortinget ta initiativ til sterkere juridisk vern av matjord. Inntil dette skjer, ber vi Stortinget sørge for at opsjonsavtaler på matjord behandles som konsesjonspliktige etter konsesjonslovens § 3.

Samferdselsdepartementet (SD)

Riksveiiinvesteringer (kap. 1320 post 29–30)

Naturvernforbundets forslag

- Bevilgningene til riksveiiinvesteringer (kap. 1320 post 29–30 utenom bompenger) reduseres til 13 687 mill. kroner, som er 500 mill. kroner mindre enn regjeringens forslag. Spesielt viktig blir det å hindre videre detaljplanlegging og/eller oppstart av nye motorveiprojekt parallelt IC-strekningene og i storbyområdene.
- Bevilgningen til bymiljø- og byvekstavtaler på post 30 økes til 944 mill. kroner, som er 284 mill. kroner mer enn regjeringens forslag. De ekstra midlene tas fra store veiutbygginger på post 29–30.
- Bevilgningen til bygging av gang- og sykkelveier økes til 600 mill. kroner, som er 343 mill. kroner mer enn regjeringens forslag. De ekstra midlene omprioriteres internt på post 29–30 og tas fra store veiutbygginger.

Begrunnelse

Store veiutbygginger igangsettes, som innebærer at satsingene på jernbane undergraves, og at biltrafikken øker. Dette rimer dårlig med målet i klimaforliket om at veksten i persontransporten i byområdene skal tas med kollektivtransport, sykkel og gange. I tillegg skaper motorveiutbyggingene store naturinngrep og nedbygging av matjord. Regjeringens foreslåtte reduksjon i midler til gang- og sykkelveier, fra 600 mill. kroner i 2016 via 491 mill. kroner i 2017, 298 mill. kroner i 2018 og foreslåtte 257 mill. kroner i 2019, rimer heller ikke med klimaforliket og ønskene om å fremme sykkel som transportmiddel. Naturvernforbundet mener at midlene til dette heller må økes opp mot 2016-nivå. Videre forventer vi at bevilgningen til bymiljø- og byvekstavtaler økes til nivået Statens vegvesen foreslår i sitt handlingsprogram (tilsvarende 944 mill. kroner i 2019-verdi). Vårt forslag innebærer at store veiprojekter på post 29–30 reduseres med 1127 mill. kroner, der vi forutsetter at det isteden gjennomføres mindre utbedringer samt sikkerhetstiltak.

Tilskudd til gang- og sykkelveier (kap. 1320 post 63)

Naturvernforbundets forslag

- Bevilgningen til tilskuddsordningen for gang- og sykkelveier økes til 300 mill. kroner, som er 222 mill. kroner mer enn regjeringens forslag.

Begrunnelse

Det er et stort behov for å legge til rette for sykling i byene. Bare i de ni største byene er behovet for midler til dette anslått til 60 mrd. kroner i perioden 2018–2029. Mye av dette vil ikke gå langs riksvei og dekkes dermed ikke av riksveginvesteringene. Tilskuddsordningen er derfor svært viktig, og det er overraskende at regjeringen foreslår å kutte i den. Den må heller økes betydelig.

Nye Veier AS (kap. 1321 post 70)

Naturvernforbundets forslag

- Bevilgningen til Nye Veier AS (post 70) halveres til 2716 mill. kroner, som er tilsvarende mindre enn regjeringens forslag.

Begrunnelse

Nye Veier har fått i oppdrag å bygge motorveier i korridorer der jernbanen bør prioriteres, i tillegg til at utbyggingene har store negative konsekvenser for natur og matjord. Vi ser ikke behov for et selskap som skal ha som formål å øke omfanget av motorveiutbygging. Vi mener at selskapet ikke skal sette i gang nye prosjekt, og at planene endres til mindre omfattende utbygginger/utbedringer.

Belønningsordningen (kap. 1330 post 61 og 64)

Naturvernforbundets forslag

- Bevilgningen til belønningsordningen for bedre kollektivtransport mv. i byområdene (kap. 1330 post 61 og 64 i sum) økes til 1673 mill. kroner, som er 150 mill. kroner mer enn regjeringens forslag.

Begrunnelse

Belønningsordningen gir de større byene mulighet til å satse mer på kollektivtransport for å innfri klimaforlikets nullvekstmål m.m., og den premierer kommuner som prioriterer lokale tiltak som begrenser biltrafikken og dermed bedrer miljøet. Midlene kan brukes til både investeringer og drift og bør derfor kunne økes betydelig, uten store planprosesser.

Kjøp av persontransport med tog (kap. 1352 post 70)

Naturvernforbundets forslag

- Det innføres en ny bonusordning for langdistansetog (også for kommersielle tog som ikke mottar tilskudd), som premierer togoperatørene til å oppnå trafikkvekst. Bevilgningen til kjøp av persontransport med tog økes derfor til 3765 mill. kroner, som er 20 mill. kroner mer enn regjeringens forslag.

Begrunnelse

Det er gledelig at regjeringen satser på et bedre togtilbud. Likevel trengs det insentiver for at NSB skal utvikle togtilbudet slik at det blir flere togpassasjerer, også på langdistansestrekningene, der klimaeffekten av jernbanetransport er stor. En bonusordning for dette vil kunne gjøre det lønnsomt å tilby flere avganger og/eller økt kapasitet på avganger som i dag ofte er utsolgt. Videre ber vi om at det gjøres vurderinger av hvordan sovevognskapasiteten på Dovrebanen og Bergensbanen kan økes.

Kjøp av infrastrukturtjenester (kap. 1352)

Naturvernforbundets forslag

- Bevilgningen til drift og vedlikehold av jernbanenettet (post 71) økes til 9174 mill. kroner, som er 300 mill. kroner mer enn regjeringens forslag. Ekstra midler skal primært brukes til fornying på vedlikeholdsbudsjettet samt til godstiltak, som innebærer at ekstra midler også kan brukes på post 72 og 73.

Begrunnelse

Den foreslåtte innsatsen på vedlikehold (som inkluderer fornying) er 300 mill. kroner lavere enn hva Jernbanedirektoratet har lagt til grunn for 2019 i sitt handlingsprogram fra juli i år. For å få jernbanen til å bli et konkurransedyktig og miljøriktig transportalternativ for både person- og godstransporter, må toget bli pålitelig, og da må vedlikeholdsinnsatsen trappes betydelig opp. Det bør også settes av mer penger til spesifikke godstiltak, alt fra små tiltak som gir rask effekt, til planlegging av større prosjekter som skal starte i 2019. Dette er viktig for å innfri politiske mål om å flytte gods fra vei til bane og er dermed også et godt miljøtiltak.

Ny miljøstøtteordning for godstransport på bane

Naturvernforbundets forslag

- Det opprettes en ny miljøstøtteordning for godstransport på bane, og det bevilges 200 mill. kroner til dette formålet.

Begrunnelse

Situasjonen for godstransport på bane er kritisk. Den største operatøren, CargoNet, vil redusere tilbudet betydelig i desember 2018 for å redusere det økonomisk tapet. For å kompensere for dårlig infrastruktur og forbedringer i veitrafikkens konkurransekraft må det fra 1. januar 2019 innføres en miljøstøtteordning, som vil sikre at godstransport på bane opprettholdes. Denne må bidra til at Stortingets mål om å flytte 30 prosent av godstransporten med lastebil på avstander over 300 km til sjø og oppfylles, fram til infrastrukturtiltak som senker kostnadene og styrker togets konkurransekraft, er på plass. Uten kraftige virkemidler vil det politiske målet – som er viktig for bl.a. miljø og trafikksikkerhet – undergraves, og vi risikerer at godstransporten på jernbanen i Norge kan kollapse.

Kompensasjon før økt arbeidsgiveravgift (kap. 1360 post 34)

Naturvernforbundets forslag

- Bevilgningen på vel 40 mill. kroner til mudring for å gjøre farleden inn til Elkems kvartsittbrudd i Tana dypere, kuttes helt.

Begrunnelse

Mudringen er planlagt i Tanamunningen naturreservat, og massene skal pumpes ut i den nasjonale laksefjorden Tana. Den viktigste maten for fisk, fugl og sel i området er sil (tobis). Denne arten graver seg ned når den blir skremt. I forarbeidet som er gjort i denne saken, er det bl.a. blitt tatt grabbprøver av bunnen mange steder i reservatet. I alle prøvene er det sil. Meningen er at mudringen skal gjøres om vinteren, fordi det da er minst fugl i området. Men de fleste fuglene som er der da, er på rødlista. Sist vinter var det mellom tre og fire tusen haveller der, i tillegg til andre arter som teist osv. Om vinteren ligger også silen i dvale og vil bli sugd opp og spylt ut i fjorden. Mudringen blir kun gjort for at det skal være mulig å komme inn med større båter. Vi mener det må være viktigere å beskytte sårbare arter i naturreservatet.

Ny belønningsordning for mindre byer

Naturvernforbundets forslag

- Det opprettes en ny belønningsordning for mindre byer, og det bevilges 100 mill. kroner til dette formålet.

Begrunnelse

De største byene har byvekstavtaler og belønningsordningen, der staten bidrar med penger til kollektivtransport, sykkelsatsing etc., samtidig som kommunene må forplikte seg til en god arealpolitikk som hindrer vekst i bilbruken og styrker kollektivtransport, sykkel og gange. Vi savner tilsvarende virkemidler overfor de mindre og mellomstore byene/tettstedene og ber derfor regjeringen innføre en ny belønningsordning, som sikrer statlig (med)finansiering av flere miljørelaterte tiltak, som sykkelveiutbygging, etablering av ladestasjoner, støtte til kjøp av elsykler, energirådgiving for husholdningene, etablering av gode gjenbruks- og gjenvinningsordninger osv. En betingelse for statlig støtte må være at kommunene kartlegger naturverdiene i kommunene og fører en arealpolitikk som reduserer transportomfanget, hindrer vekst i bilbruken og sikrer nærnatur og matjord mot nedbygging. Ordningen bør innføres med tanke forsiktig oppstart i 2019. Vi foreslår at midlene bevilges over Samferdselsdepartementets budsjett, men det er ikke utenkelig at ordningen kan finansieres av flere departement, siden det kan være aktuelt at flere miljørelaterte tiltak, utover transport, kan få tilskudd via ordningen.

Ny støtteordning for fylkeskommunal satsing på elektriske ferjer

Naturvernforbundets forslag

- Det opprettes en ny støtteordning for fylkeskommunal satsing på elektriske ferjer, og det bevilges 200 mill. kroner til dette formålet.

Begrunnelse

Flere fylkeskommuner har ansvaret for et betydelig omfang ferjetrafikk. Hva slags ferjer fylkeskommunene stiller krav om, og er villige til å betale for, har stor innvirkning på utslippsstatistikken. Noen går i front og satser på elektriske ferjer, slik Hordaland gjør, men dette koster mye penger. Fylkeskommunenenes økonomi tilsier at et stort løft i form av satsing på elektriske ferjer vanskelig kan gjøres uten at det går ut over andre tjenester, som f.eks. busstilbudet. Naturvernforbundet mener derfor at staten fra 2019 bør opprette en støtteordning som fylkeskommunene kan søke om midler fra når de satser på elektriske ferjer.

Klima- og miljødepartementet (KLD)

Miljøovervåking (kap. 1410 post 21)

Naturvernforbundets forslag

- Bevilgningen økes til 297 mill. kroner, som er 20 mill. kroner mer enn regjeringens forslag. De ekstra midlene øremerkes kunnskapsinnhenting for vannmiljøet.

Begrunnelse

Det er viktig å øke kunnskapsnivået i vannområdene, og da trengs det økte ressurser til kunnskapsinnhenting.

Miljøkartlegging (kap. 1410 post 22)

Naturvernforbundets forslag

- Bevilgningen økes til 135 mill. kroner, som er 40 mill. kroner mer enn regjeringens forslag. De ekstra midlene øremerkes arbeidet med et økologisk grunnkart for Norge.

Begrunnelse

Regjeringen viderefører kartleggingen av natur og etablering av et økologisk grunnkart for Norge, men innsatsen er for svak, sett i lys av det reelle og akutte behovet vi har for å få oversikt over artsmangfold og verdier i norsk natur. Ved behandling av Meld. St. 14 (2015–2016) *Natur for livet* ba Stortinget regjeringen «styrke arbeidet med et økologisk grunnkart med naturtyper, arter og landskapstyper». Komiteens flertall mente videre at «det bør ferdigstilles et økologisk grunnkart for Norge med naturtyper, arter og landskapstyper innen utgangen av 2025». For at dette skal være mulig, må bevilgningene økes.

Artsdatabanken (kap. 1411)

Naturvernforbundets forslag

- Bevilgningen til Artsdatabanken økes til nær 97 mill. kroner, som er 27 mill. kroner mer enn regjeringens forslag..

Begrunnelse

Et rikt artsmangfold er en forutsetning for velfungerende økosystem og gjør oss i bedre stand til å møte et klima i endring. For å oppnå dette må kunnskapsgrunnlaget gjennom bl.a. Artsdatabanken styrkes.

Driftsutgifter, Miljødirektoratet (kap. 1420 post 01)

Naturvernforbundets forslag

- Bevilgningen til driftsutgifter i Miljødirektoratet økes til vel 724 mill. kroner, som er 35 mill. kroner mer enn regjeringens forslag.

Begrunnelse

I arbeidet med det grønne skiftet og for å ta vare på naturen, livsgrunnlaget vårt, trengs et sterkt miljødirektorat mer enn noen gang. For å få gjennomført det Stortinget har vedtatt gjennom behandling av Meld. St. 14 (2015–2016) *Natur for livet*, må bevilgningene økes. Som oppfølging av klimaloven har Miljødirektoratet også fått ansvaret for det tekniske beregningsutvalget, noe som også krever ressurser.

Spesielle driftsutgifter, Miljødirektoratet (kap. 1420 post 21)

Naturvernforbundets forslag

- Bevilgningen til spesielle driftsutgifter i Miljødirektoratet økes til 278 mill. kroner, som er 15 mill. kroner mer enn regjeringens forslag. De økte midlene øremerkes arbeidet mot fremmede arter, økt kunnskapsgrunnlag for myrvern samt annen oppfølging av naturmangfoldmeldingen.

Begrunnelse

Et rikt artsmangfold er en forutsetning for velfungerende økosystem og gjør oss i bedre stand til å møte et klima i endring. Tapet av arter er nå urovekkende høyt, og det haster å sette i gang tiltak for å bevare natur som trues. Det må satses mer på arbeidet mot fremmede arter. Pøbelgran som sprer seg i verneområder og sårbare naturtyper langs kysten, må fjernes. Videre må den naturfaglige kompetansen i kommunene økes, som oppfølging av naturmangfoldmeldingen, og kunnskapsgrunnlaget for myrvern må økes.

Vannressursforvaltning (kap. 1420 post 22 og 70)

Naturvernforbundets forslag

- Bevilgningen til statlige vannmiljøtiltak (post 22) økes til nær 282 mill. kroner, som er 46 mill. kroner mer enn regjeringens forslag. De ekstra midlene øremerkes generell vannforvaltning.
- Bevilgningen til tilskudd til vannmiljøtiltak (post 70) økes til vel 62 mill. kroner, som er 32 mill. kroner mer enn regjeringens forslag.

Begrunnelse

Våre vassdrag bidrar til flomdemping og er klimaregulerende. Våtmarkene lagrer karbon, elver, innsjøer og fjorder har helt avgjørende betydning for friluftslivet, og vassdragsnaturen er levested for norske nøkkelarter som villaks, elvemusling og edelkreps. Det haster derfor med å iverksette miljøforbedrende tiltak, bedre kunnskapsgrunnlaget og opprettholde arbeidet for å innfri miljømål i vannområdene. Derfor må bevilges mer penger til å iverksette foreslåtte tiltak, som er viktig også for å overholde internasjonale forpliktelser.

Tiltak i verneområder (kap. 1420 post 31)

Naturvernforbundets forslag

- Bevilgningen til skjøtselstiltak i verneområder økes til vel 101 mill. kroner, som er 20 mill. kroner mer enn regjeringens forslag.

Begrunnelse

Det er et betydelig behov for å øke innsatsen med aktive skjøtselstiltak i våre verneområder, for å sikre at verneverdiene ikke ødelegges av fremmede arter, gjengroing og annen menneskeskapt påvirkning. I mange verneområder er det behov for tilrettelegging og kanalisering av ferdsel for å unngå slitasje på verdifull natur. Enkle tiltak som forsterking av

stier, klopping og steinsetting bidrar til å gjøre natur- og friluftsopplevelsene lettere tilgjengelige for folk. Samtidig kan slike enkle grep redusere slitasje i sårbare natur og sluse folk utenom sårbare lokaliteter, både i verneområder og i andre mye brukte friluftsområder. God skilting og god informasjon om ferdsel i nasjonalparker og landskapsvernområder er et nødvendig tiltak, og det er viktig at SNO sikres nok ressurser både til informasjon og oppsyn.

Fylkesvise verneplaner, nytt vern og nasjonalparker (kap. 1420 post 32–34)

Naturvernforbundets forslag

- Bevilgningen til post 32, 33 og 34 i sum økes til nær 68 mill. kroner, som er 58 mill. kroner mer enn regjeringens forslag.

Begrunnelse

Naturvernforbundet ønsker fortgang og slutføring av nye nasjonalparker, slik som Preikestolen og Østmarka, jf. signaler gitt i Jeløya-plattformen. Arbeidet med en ny, supplerende nasjonalparkplan må igangsettes. Vi forslår at det utarbeides en supplerende nasjonalparkplan innen 2020, med forslag til nye nasjonalparker som kan sikre at et representativt utvalg av norsk natur vernes som nasjonalparker i tråd med våre internasjonale forpliktelser.

Skogvern (kap. 1420 post 35)

Naturvernforbundets forslag

- Bevilgningen til skogvern økes til vel 750 mill. kroner, som er 306 mill. kroner mer enn regjeringens forslag.

Begrunnelse

Regjeringen foreslår for femte året på rad å kutte i skogvernet, denne gangen med 20 mill. kroner. Dette er særdeles alvorlig, sett i lys av Norges forpliktelser om å stanse artstapet innen 2020 og Stortingets vedtak om at skogvernet skal tredobles. Vi trenger en årlig skogvernmilliard. Vårt forslag til påplussing er derfor et helt nødvendig første steg.

Boreal skog er et av verdens største karbonlager. Bare i Norge holder skogen på 7 mrd. tonn CO₂. Halvparten av våre rødlista arter lever i skog, og en firedel av våre rødlista naturtyper er skogtyper. Skogvern er viktig for bevaring av naturarven, og det er samtidig et vesentlig klimabidrag. Stortinget har vedtatt at 10 prosent av skogen skal vernes, men det er mindre enn 3 prosent av den produktive skogen som er dette i dag. Derfor må skogvernet gis langt høyere prioritet.

Skogplanting (kap. 1420 post 37)

Naturvernforbundets kommentar

Det er svært positivt at denne posten foreslås strøket. Klimaeffekten av å hogge bjørk og lauvskog for å plante gran er svært tvilsom og heller ikke dokumentert. Ifølge rapporten [Naturtyper i klimatilpasningsarbeid](#) fra NINA kan ivaretagelse av lauvskogen i bratte lier og rasutsatte områder, særlig på Vestlandet, være viktig for å begrense jorderosjon og jordras samt regulere vann. Lauvskog har trolig en større bindende effekt på jordsmonnet enn bartrær, da rotsystemet til lauvtre generelt går dypere ned i jordsmonnet enn bartrærøttene. Treslagsskifte til gran i slike områder er derfor ugunstig med tanke på å unngå ras. Vi mener derfor at økte midler til treslagsskifte er svært dårlig klimatilpasningspolitikk. I tillegg har utplantning av skog på nye arealer store konsekvenser på stedegent naturmangfold. Store områder av kystlynghei trues av spredning av gran fra plantefelt. Bevilgningen bør derfor strykes helt. Dersom deler av bevilgningen likevel videreføres, må departementet presisere at det ikke gis midler til utplantning av fremmede treslag, inkludert norsk gran i områder på Vestlandet og nord for Saltfjellet, der den ikke lever naturlig. Her må faglige råd relatert til treslagenes økologiske risiko gitt i den nye Fremmedartslista (Artsdatabanken 2018) være førende.

Restaurering av myr og annen våtmark (kap. 1420 post 38)

Naturvernforbundets forslag

- Bevilgningen til restaurering av myr økes til nær 36 mill. kroner, som er 12 mill. kroner mer enn regjeringens forslag.

Begrunnelse

Regjeringen foreslår å holde budsjettet på 2018-nivå uten prisjustering. Dette er svært uheldig, da restaurering av myr er viktig for både klima og naturmangfold. Bevilgningen bør derfor økes.

Klimatiltak (kap. 1420 post 61)

Naturvernforbundets forslag

- Bevilgningen til tilskudd til klimatiltak og klimatilpasning økes til 208 mill. kroner, som er 50 mill. kroner mer enn regjeringens forslag.

Begrunnelse

Det er mange kommuner som ønsker å gjennomføre klimatiltak, og denne posten bør økes for 2019, slik at flere kommuner kan få støtte.

Tilskudd til trua arter og naturtyper (kap. 1420 post 82)

Naturvernforbundets forslag

- Bevilgningen til trua arter og naturtyper økes til vel 99 mill. kroner, som er 54 mill. kroner mer enn regjeringens forslag.

Begrunnelse

Regjeringen foreslår å redusere bevilgningen til trua arter og. Det er svært uheldig. Arbeidet er på etterskudd, lite har skjedd de siste fem årene der regjeringen kun har vedtatt fem prioriterte arter og en utvalgt naturtype, til tross for at Meld. St. 14 (2015–2016) *Natur for livet* sier at omkring 400 arter er aktuelle, samt at flere andre naturtyper har vært gjenstand for utredning. Midlene må økes betydelig for å sikre fortgang i arbeidet i 2019.

Energifondet (kap. 1428 post 50)

Naturvernforbundets forslag

- Midlene som overføres Energifondet, økes til 3314 mill. kroner, som er 250 mill. kroner mer enn regjeringens forslag. De ekstra midlene øremerkes støtte til energitiltak i boliger som reduserer energibruken.

Begrunnelse

Vi er positive til økt ramme for Enova og at ansvaret er overført til KLD. Det er behov for opptrapping av Enovas innats for å redusere energibruken i bygg. Målet om 10 TWh redusert energibruk vil ikke nås uten økt innsats. Støtten til energieffektiviseringstiltak i boligmarkedet må utvides til flere tiltak, og støttesatsene må økes for å være utløsende.

Klima- og skogsatsing (kap. 1482)

Naturvernforbundets forslag

- Bevilgningen til klima- og skogsatsing økes til 3700 mill. kroner, som er 520 mill. kroner mer enn regjeringens forslag.

Begrunnelse

Bevilgningen til klima- og skogsatsing er aldri blitt inflasjonsjustert, og dette betyr at den reelle innsatsen gradvis svekkes. I klimaforliket fra 2008 var ambisjonsnivået 3 mrd. kroner.

Dette tilsvarer om lag 3,7 mrd. 2019-kroner, og Naturvernforbundet mener at dette er et riktig nivå for 2019-bevilgningen.

Rapportering etter lov om klimamål (del IV)

Naturvernforbundets forslag til komitémerknad

- «Komiteen ber regjeringen komme tilbake med et forslag til økt norske klimamål for 2030 i tråd med Parisavtalen og den nye rapporten fra FNs klimapanel. Videre må regjeringen prioritere rapporteringen på klimaeffekten av statsbudsjettet og vise hvordan våre klimamål skal nås og presentere konkrete tall for utslippsøkninger og utslippsreduksjoner av forslaget til statsbudsjett for alle sektorer.»

Begrunnelse

For første gang skal regjeringen i budsjettproposisjonen redegjøre for hvordan Norge skal nå klimamålene for 2030 og 2050 og klimaeffekten av framlagte budsjett i tråd med klimaloven. Naturvernforbundet mener at presentasjonen av dette i statsbudsjettet er for dårlig og ikke egnet til å vise verken hvordan målene skal nås, eller hva som er effekten av budsjettforslaget.

FNs klimapanel nye spesialrapport viser at verden er på vei mot klimakatastrofe, men også at det er mulig å begrense oppvarmingen til 1,5 grader. Norges klimainnsats og klimamål er ikke i nærheten av det som er nødvendig for at Norge skal ta sin rettferdige andel av klimamålet i Parisavtalen.⁴

Naturvernforbundet hadde store forventninger til at det i statsbudsjettet for 2019 skulle synliggjøres hva klimaeffekten av budsjettet vil være. I KLDs budsjett for 2019 kap. 15 redegjøres det for dette, men oversikten gir ikke en fullstendig oversikt. Vi trenger oversikt over klimabetydningen for alle budsjettposter, både de som gir økte utslipp, og de som gir reduserte utslipp, og det må foreligge konkrete tall. Der det ikke i dag foreligger et godt nok grunnlag for å anslå effekten, er det helt nødvendig å få fram mer kunnskap. Her må det følges opp med mer penger til det tekniske beregningsutvalget, som ledes av Miljødirektoratet.

Olje- og energidepartementet (OED)

Seismiske undersøkelser (kap. 1810 post 21)

Naturvernforbundets forslag

- Bevilgningen til geologisk kartlegging under spesielle driftsutgifter på 82 mill. kroner strykes helt.

Begrunnelse

Det grønne skiftet innebærer en overgang fra fossile energiresurser og over til mer bærekraftige alternativer. Det er derfor skuffende at regjeringen i forslag til statsbudsjett fremdeles legger opp til økt petroleumsvirksomhet på norsk sokkel, og at det bevilges penger til geologisk kartlegging i Barentshavet nord. Naturvernforbundet finner det ikke hensiktsmessig å bruke midler på å lete etter nye oljeressurser, da det av klimahensyn ikke vil være mulig å ta opp disse ressursene.

Petoro AS (kap. 1815 post 70)

Naturvernforbundets forslag

- Bevilgningen reduseres til 300 mill. kroner, som er 59 mill. mindre enn regjeringens forslag.

⁴ <https://naturvernforbundet.no/klima/internasjonalt/norges-internasjonale-klimapolitikk/norge-ma-halvere-utslippene-pa-hjemmebane-article38321-2922.html>

Begrunnelse

Naturvernforbundet mener at Petoro gjennom SDØE bør konsentrere seg om eksisterende olje- og gassfelt snarere enn utvikling av nye felt i nordområdene. Ut fra denne strategien vil en god del ressurser frigjøres også i administrasjonen hos Petoro. Vi mener derfor at post 70 bør reduseres.

Flom- og skredforebygging samt sikrings- og miljøtiltak (kap. 1820 post 22 og 60)

Naturvernforbundets forslag

- Bevilgningen til post 22 økes til 281 mill. kroner, samme nivå som i 2017 (prisjustert), som er 24 mill. kroner mer enn regjeringens forslag.
- Bevilgningen til post 60 økes til 72 mill. kroner, samme nivå som i 2017 (prisjustert), som er 6 mill. kroner mer enn regjeringens forslag.

Begrunnelse

Det er svært bekymringsfullt at tilskudd til flom- og skredforebygging samt sikrings- og miljøtiltak i vassdrag kuttes. Vi har i seinere år årene sett stadig hyppigere skader fra flom og skred, og Miljødirektoratets rapport *Klima i Norge i 2100* er tydelig på at vi dessverre vil få mer av dette framover. Skadene kan være betydelige, og da er det helt nødvendig å øke bevilgningene for å redusere faren.

I den varig verna elva Opo i Odda forutsetter vi at flomsikringstiltak av Opovassdraget i Sandvin og Hildal blir prioritert under post 22.

10 TWh energisparing (oppfølging av anmodningsvedtak nr. 870, 13. juni 2016 og nr. 714, 30. mai 2017)

Naturvernforbundets forslag til komitémerknader

- «Komiteen ber regjeringen utforme en utfyllende handlingsplan for realisering av 10 TWh redusert energibruk i tråd med anmodningsvedtaket. Planen må omfatte økonomiske, regulatoriske og informative virkemidler, som er balanserte og godt samordnet mellom ulike statlige aktører.»
- «Komiteen ber regjeringen gi Enova ansvar for å realisere minimum 6 TWh redusert energibruk i eksisterende bygg i perioden 2019–2030.»

Begrunnelse

Regjeringen har ikke fulgt opp Stortingets vedtak om en plan for 10 TWh redusert energibruk. Det er behov for ytterligere satsing på redusert energibruk for å nå målet Stortinget har satt.

Forskning og næringsutvikling (kap. 1830 post 50)

Naturvernforbundets forslag

- Bevilgningen til forskningscentre for petroleumsvirksomhet reduseres med 100 mill. kroner, og midlene overføres til forskningscentre for miljøvennlig energi, som dermed får vel 277 mill. kroner.

Begrunnelse

Det er positivt at regjeringen satser på forskning. Samtidig vil forskning på økt petroleumsaktivitet og nye funn i arktiske havområder bidra til økte klimagassutslipp og bremse det grønne skiftet. Forskningsmidler må derfor brukes for å stimulere alternative og bærekraftige løsninger, snarere enn videre satsing på fossile energikilder.